

Hengsten, ze zijn prachtig! De meeste hengsten hebben, zeker als ze wat ouder worden, veel uitstraling en charme. Niet alleen doordat zij anders zijn uitgegroeid dan hun vroeg in het leven gecastreerde broeders, met veel bespierung en een mooie kap erop. Maar ook omdat ze vaak echt het 'mannetje' willen zijn en zich graag laten zien en van zich doen horen. Echter, hengsten houden en rijden biedt toch wel de nodige uitdagingen. Er zijn erbij, die zet je zo naast een merrie, maar bij de meesten zal dat toch geen optie zijn. Extra stevige stallen en speciale hoge paddocks zijn vaak nodig om hengsten veilig te houden. En niet alleen het houden, maar ook de omgang met en het rijden van hengsten is een vak apart. Niet voor niets zie je steeds dezelfde ruiters hengsten uitbrengen op wedstrijd. Hengsten vragen, nog meer dan andere jonge paarden, doortastendheid, duidelijkheid en een ruiter met lef die snel kan reageren. In sommige gevallen kunnen hengsten echt agressief gedrag vertonen of is er sprake van zelfmutilatie, waarbij zij zichzelf bijvoorbeeld in de flanken bijten. Wil je deze hengsten toch intact houden, zou in deze gevallen chemische castratie een optie kunnen zijn. Karin Hendrix, specialist voortplanting van EQ Repro Consultancy vertelt: 'Vanuit de praktijk krijg ik regelmatig de vraag of ik een hengst chemisch

wil castreren. Over het algemeen betreft dit sportpaarden waarbij het 'hengstzijn' goede prestaties in de weg zit, of hengsten die moeilijk te hanteren of zelfs agressief zijn. Vooral als deze hengsten in een vreemde omgeving komen, zoals een wedstrijdterrein, waar ze worden omgeven door veel vreemde paarden en merries, kan dit tot problemen leiden.'

Werking

Om te snappen wat chemische castratie doet, is enige kennis noodzakelijk van het mechanisme dat er voor zorgt dat een hengst vruchtbaar sperma aanmaakt en hengstengedrag vertoont. Hiervoor is testosteron nodig. In de hersenen, ter hoogte van de Hypothalamus, wordt GnRH (Gonadotroop Releasing Hormone) aangemaakt. Dit hormoon zorgt voor de productie van zowel LH (Luteïniserend Hormoon) en FSH (Follikel Stimulerend Hormoon). Deze productie vindt plaats in de hypofyse, wederom een klein orgaanje in de hersenen. Het belangrijkste hormoon dat onder invloed van deze gonadotrofinen, LH en FSH bij mannelijke dieren wordt geproduceerd, is testosteron. Dit hormoon wordt geproduceerd in de teelballen. Onder invloed van testosteron worden spermacellen geproduceerd, worden spieren opgebouwd en ontwikkelen de secundaire geslachtskenmerken, zoals bij hengsten die stoere hals en zware bespierung.

Ook het libido (de zin in seks) en het krijgen van erecties wordt beïnvloed door testosteron. Als je er dus voor zorgt dat er geen GnRH meer wordt gemaakt, of dat deze zijn werk niet kan doen, wordt de productie van testosteron verminderd waardoor de hengst minder of niet vruchtbaar is en er minder sprake is van hengstengedrag.

Redenen om te castreren

Castreren van dieren wordt veel gedaan. Bij huisdieren is veelal de reden om te castreren de dieren onvruchtbaar maken of dat ongewenst gedrag wordt geremd. Katers en reuen worden met grote regelmaat gecastreerd om ze onvruchtbaar te maken of probleemgedrag, zoals sproeien bij katers en agressie bij reuen te voorkomen. Over het algemeen worden bij castratie van mannelijke dieren de teelballen verwijderd. Maar dit is onomkeerbaar en definitief. Chemische castratie van honden vindt daarom regelmatig plaats en ook bij biggen is het een alternatief voor (onverdoofd) chirurgisch castreren. Castraties bij hengsten komen veel voor en bij de jonge hengst leidt dit tot weinig complicaties. Het chirurgisch castreren van oudere hengsten brengt wel de nodige risico's met zich mee, dat zou een reden kunnen zijn om tot chemische castratie over te gaan.

In een enquête die door de Universiteit van Gent werd afgenomen onder Nederlandse en Vlaamse dierenartsen en paardeneigenaren werd gevraagd naar de beweegredenen om een hengst te castreren. Over het algemeen was het 'verminderen van het testosteron geïnduceerd gedrag' de belangrijkste reden. Slechts een paar eigenaren deed het om de spermaproductie te onderdrukken. Bij één hengst werd als reden opgegeven 'langdurige revalidatie'. Te begrijpen want een hengst met veel libido langdurig in zijn box en rustig houden, dat is geen sinecure.

Vaccin

Om hengsten chemisch te castreren is in Nederland alleen het vaccin Improvac beschikbaar. Karin Hendrix:

Hengsten vragen, nog meer dan andere jonge paarden, doortastendheid, duidelijkheid en een ruiter met lef die snel kan reageren.

'Dit vaccin remt de GnRH productie en is geregistreerd voor varkens. Voor paarden zijn in ons land geen middelen geregistreerd die volledige castratie teweeg brengen. Maar daarmee ontstaat gelijk een probleem; chemische castratie is in Nederland niet toegestaan. Daar is onder dierenartsen nog wel eens wat verwarring over. Geneesmiddelen die niet voor paarden zijn geregistreerd mogen weliswaar gebruikt worden, mits er geen alternatief voorhanden is. Improvac is echter een vaccin en daarvoor geldt andere regelgeving.' Bij Improvac begin je met een basisvaccinatie van twee injecties met een maand ertussen. Het staat bekend als een middel dat regelmatig spuitplekken geeft bij paarden, van klein tot zeer groot met abcesvorming. Ook wordt koorts en sloomheid na inspuiting gezien. Hendrix: 'Na inspuiting met Improvac heb ik regelmatig van spuitplekken vernomen. Met het in een aantal andere landen voor paarden geregistreerde Equity is dit aanzienlijk minder, maar dat middel is niet verkrijgbaar in Nederland.' Een heel lekker goedje is Improvac dus niet voor de hengst. Het is tevens de vraag of het gebruik bij sportpaarden wenselijk is. Karin: 'Improvac is niet toegestaan bij de FEI, maar het is niet te traceren en ik weet dat het wel degelijk wordt gebruikt bij sportpaarden. Er is een alternatief, Regumate,

dat is geregistreerd voor merries en onder voorwaarden is toegestaan in de sport, geeft weliswaar geen volledige castratie maar kan wel het testosteron-geïnduceerde gedrag onderdrukken. Maar het chemisch beïnvloeden van een hengst om zijn hengstengedrag te onderdrukken is niet toegestaan bij de FEI, en Regumate dus ook niet bij mannelijke dieren.'

Effect

Het effect van chemische castratie met Improvac blijkt daarbij heel wisselend te zijn. Karin: 'Er zijn hengsten die heel goed reageren, maar er zijn er ook bij waar het gedrag nauwelijks verandert.

De effectduur van het middel is variabel

De effectduur kan variëren van enkele maanden tot wel een jaar. Officieel staat er een jaar voor hervaccinatie maar dat is niet bij iedere hengst voldoende. Sommige hengsten blijven langdurig onvruchtbaar en het is ook wel aangetoond in studies dat hengsten er blijvend steriel van kunnen worden. Vooral bij dekhengsten kan dit wel een belangrijke overweging zijn.' Het gebeurt wel eens dat hengsten tijdelijk gecastreerd worden om de resultaten in de sport te verbeteren.

Maar ook dat effect blijkt niet altijd aanwezig. In het reeds genoemde Belgische enquête liepen elf hengsten in de sport. Bij zeven van hen zei de eigenaar geen verbetering te hebben gezien in de sport, bij drie wel. En bij één was er zelfs sprake van een verslechtering. Al met al blijkt dus dat chemische castratie vrij onvoorspelbaar is en zeker nog niet zo ongecompliceerd als je zou denken.

Niet gelijk definitief

Hengsteneigenaar Nico Witte is redelijk goed bekend met de chemische castratie-methode. Hij kent diverse hengsten die chemisch gecastreerd zijn geweest en ook enkele van zijn eigen hengsten hebben in het verleden deze behandeling ondergaan. 'Hengsten zijn vaak macho's die zich graag manifesteren door te brullen en zelfs uit te schachten waardoor ze minder bij de les zijn. Zelfs thuis in de omgang zijn ze vaak brutaal en in de rijderij snel afgeleid. Wanneer de hengsten weinig meer dekken en de voorkeur uitgaat naar de sport, dan hebben wij wel eens voor chemische castratie gekozen. Immers volledige castratie is definitief. Wanneer dan blijkt dat de nakomelingen het op oudere leeftijd goed gaan doen en er weer vraag naar sperma is, dan kun je stoppen met de met de chemische castratie waarna de hengst weer vruchtbaar wordt. Mijn ervaring is dat het effect

FOTO: ISTOCK/HEDGEHOG94

Chemisch castreren lijkt een uitkomst, maar er kleven nogal wat mitsen en maren aan.